

Gdański Uniwersytet Medyczny
Wydział Nauk o Zdrowiu z Oddziałem Pielęgniarstwa
i Instytutem Medycyny Morskiej i Tropikalnej

Agnieszka Czerwińska - Osipiak

Czynniki determinujące funkcjonowanie kobiet
w okresie połogu

Rozprawa doktorska

Promotor: Prof. UM dr hab. n. o zdr. Beata Pięta

Gdańsk, 2016

1 STRESZCZENIE/ABSTRACT

Wstęp. Wypełnianie roli matki wpisane jest w rolę społeczną kobiety wyraźniej niż ojcostwo w rolę społeczną mężczyzny. Powszechnie podkreśla się również biologiczną naturalność posiadania potomstwa przez kobietę, stąd też zakłada się, że opieka nad dzieckiem nie będzie stwarzać kłopotów i trudności. Liczne obserwacje kliniczne wskazują, że adaptacja do zadań przypisanych funkcji rodzica nie zawsze jest prosta. Czas po narodzinach u większości przynosi oczekiwaną radość, jednak u części kobiet problemy, a nawet zaburzenia emocjonalne. Okres połogu jest etapem, podczas którego dochodzi do stopniowego cofania się zmian powstałych w organizmie kobiety podczas ciąży i porodu. W prezentowanej pracy wyeksponowano kilka głównych problemów związanych z funkcjonowaniem fizycznym po porodzie: ból, dyskomfort spowodowany zsyciem krocza, dyskomfort spowodowany raną pooperacyjną, obniżenie nastroju, problemy związane z laktacją, trudności z oddawaniem moczu, stolca, czy poczucie wyczerpania fizycznego. W prezentowanym opracowaniu omówiono zagadnienie zaburzeń emocjonalnych w połogu, z uwzględnieniem czynników ryzyka oraz stosowanej profilaktyki. Położna jest osobą przygotowaną do sprawowania profesjonalnej opieki wobec matki i noworodka w okresie połogu. Jej zadaniem jest ocena procesów występujących w połogu w zakresie ich prawidłowego przebiegu, a w razie konieczności podjęcie określonych działań.

Cel badań. Celem pracy jest ocena funkcjonowania kobiet w okresie połogu w kontekście czynników społecznych, emocjonalnych i zdrowotnych. Celem podjętych badań w zakresie praktycznym jest weryfikacja i poprawa działań zespołu interdyscyplinarnego opiekującego się kobietami w połogu, a szczególnie położnych rodzinnych.

Materiał i metody. Materiał badawczy stanowiła grupa 212 położnic w 5. - 6. tygodniu po porodzie. W pracy zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z użyciem dwóch standaryzowanych testów psychologicznych (Inwentarz Stanu i Cechy Lęku STAI, Inwentarz Osobowości NEO FFI) oraz autorskiego kwestionariusza ankiety. Pytania dotyczyły sposobu ukończenia ciąży, sposobu żywienia noworodka, wystąpienia problemów w kolejnych tygodniach połogu, posiadanego już potomstwa i planowania ciąży. Do kwestionariusza dołączono zmodyfikowaną drabinkę Cantrila, przy pomocy której respondentki określały poziom zadowolenia z życia zarówno obecnie, jak i przed ciążą i za dwa lata oraz Kwestionariusz Czynniki Ryzyka Zaburzeń Psychicznycy po Porodzie.

Wyniki i wnioski. Uzyskane wyniki wskazują, że najczęstsze problemy i dolegliwości okresu połogu dotyczą : w pierwszym tygodniu połogu – dyskomfortu związanego z raną krocza i jej zszyciem oraz bólu i poczucia wyczerpania fizycznego ; pomiędzy drugim a czwartym tygodniem: poczucia wyczerpania fizycznego oraz obniżenia nastroju; pomiędzy piątym a szóstym tygodniem - poczucia wyczerpania fizycznego. Zidentyfikowane czynniki determinujące wystąpienie wybranych problemów i dolegliwości w okresie połogu to: odbycie porodu drogą cięcia cesarskiego, wiek, poziom wykształcenia oraz ilość posiadanych dzieci. Analizując uzyskane wyniki stwierdzono, że odsetek wykonywanych cięć cesarskich i zabiegów epizjotomii, pomimo zaleceń ograniczenia procedur medycznych do minimum, pozostaje nadal na wysokim poziomie. Najczęstszym źródłem informacji na temat okresu połogu są zasoby Internetu i edukacyjne zajęcia przedporodowe w Szkołach Rodzenia. Większość kobiet karmi swoje dzieci piersią w okresie połogu, a czynnikiem ochronnym dla tego sposobu żywienia noworodków jest odbycie porodu drogami natury. Urodzenie dziecka powoduje, że badane wysoko oceniają swoje zadowolenie z życia, ponad to, prognozują większe zadowolenie z życia za dwa lata, w porównaniu zarówno z czasem sprzed ciąży, jak i z chwilą obecną. Czynniki związanymi z występowaniem czynników ryzyka zaburzeń psychicznych po porodzie są: cechy osobowości oraz poziom lęku jako cechy i stanu, a czynnikami związanymi z poziomem lęku jako stanu są: uczestnictwo w edukacji przedporodowej oraz pomoc i wsparcie otrzymywane od rodziny i znajomych. Ocena stanu psychicznego, we wczesnym okresie połogu, powinna stać się standardem postępowania w praktyce profesjonalistów sprawujących opiekę nad kobietami po porodzie, szczególnie u kobiet z wykrytymi czynnikami ryzyka zaburzeń psychicznych.

SUMMARY

Introduction. Filling the role of the mother is written in a woman's social role more clearly than fatherhood in a man's social role. Widely highlighted is also a woman's biological preparedness of having children and therefore it is assumed that childcare will not pose any problems or difficulties. Numerous clinical observations suggest that adaptation to the tasks assigned to the function of the parent is not always easy. The time after childbirth brings anticipated joy for most women, however, some women experience difficulties and even emotional disorders. The postpartum period is a stage during which gradual undoing takes place of the changes that occurred in the body during pregnancy and childbirth. The present study identified some of the major problems associated with the physical functioning post-delivery: pain, discomfort caused by perineal suturing, discomfort caused by post-operative wound, depressed mood, problems with lactation, difficulty passing urine or stool and feelings of physical exhaustion. The present paper discusses the issues of emotional disorders in childbirth including the risk factors and prevention. A midwife is a person prepared to provide professional care to the mother and the new-born during the postpartum period. Her task is to assess the processes that occur in childbirth in terms of their proper course, and if necessary, to take specific actions.

Aim of the research. The aim of the study is to assess women's functioning in the postpartum period in the context of social, emotional and health factors. The aim of the research in a practical context is to verify and improve the workings of an interdisciplinary team attending women in childbirth, especially midwives.

Methods and materials. The research sample comprised of 212 women in the 5th – 6th week after delivery. The study adopted a diagnostic survey method which consisted of two standardised psychological tests (State-Trait Anxiety Inventory STAI, NEO Five Factor Personality Inventory) as well as the author's questionnaire. The questions related to the method of childbirth, new-born feeding method, problems occurring over the next few weeks after childbirth, other children, and pregnancy planning. The questionnaire also included the modified Cantril Ladder which was used to determine respondents' levels of life satisfaction at present, before pregnancy and two years later, as well as the Risk Factors for Mental Disorders Questionnaire after childbirth.

Results and conclusions. The obtained results indicate that the most common problems and complaints in the postpartum period relate to: in the first week after childbirth – the discomfort associated with the wound and its stitching, the pain and the feeling of physical exhaustion; between the second and the fourth week: the feeling of physical exhaustion and depressed mood; between the fifth and sixth weeks – a sense of physical exhaustion. The

factors that determined the incidence of selected issues and problems in the postpartum period were identified as: childbirth via caesarean section, age, education status, and the number of prior children. An analysis of the obtained results indicated that the percentage of caesarean sections performed and the number of episiotomies, despite the recommendations of reducing the medical procedures to a minimum, still remains at a high level. The sources of information relating to the postpartum period most frequently used are the internet resources and educational activities in antenatal classes. Most women breastfeed their babies and a protective factor for this feeding method of infants is the natural childbirth. Respondents indicated that giving birth to a baby is associated with high life satisfaction; moreover, giving birth forecasts increased life satisfaction in two years when compared to the period before pregnancy as well as the present time. Risk factors associated with the postpartum onset of psychiatric disorders are: personality traits as well as the level of trait and state anxiety. Factors related to the level of state anxiety are: participation in prenatal education as well as help and support received from family and friends. Mental wellbeing evaluation in the earliest postpartum period should become a standard of care in professional practice, especially for women with identified risk factors of mental disorders.